

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

המפלגות בישראל 1992-2012 - 56263

תאריך עדכון אחרון 13-09-2013

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: מדע המדינה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: שנתי

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): גדעון רהט

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: msgrah@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: רביעי 10:15-11:30 חדר 4324 חברה

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:
סמינר העוסק בהתפתחות המפלגות בישראל מאז שנת 1992 ועד היום

מטרות הקורס:
לנתח את התפתחות המפלגות בישראל מאז שנת 1992 ועד היום

תוצרי למידה
בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:
* להציג את עקרי השינויים שחלו במפלגות בישראל מאז שנת 1992.
* להעריך את השפעת השינויים במפלגות על תפקודן ותפקוד המערכת הפוליטית בישראל.
* לתכנן מחקר שיטתי במדע המדינה.
* לאסוף ולנתח חומרים ראשוניים ונתונים.
* לכתוב מחקר מקורי במדע המדינה.

דרישות נוכחות (%) :
100%

שיטת ההוראה בקורס: סמינר: הרצאת מרצה, סקירות סטודנטים, תרגילים, הצגת עבודות.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:
1. הצגת הסמינר ובחירת המפלגה.

2. מקורות למחקר על מפלגות

3. מהי מפלגה? הגישה הפונקציונלית

4. התפתחות המפלגות וסוגי מפלגות א

5. התפתחות המפלגות וסוגי מפלגות ב

6. מהי מפלגה חדשה והגיניאולוגיה של המפלגות בישראל.

7. מפלגות יורדות או מסתגלות?

8. המסגרת החוקית

9. המסגרת הפורמלית המפלגתית

-
10. מיפוי האידיאולוגיה המפלגתית
 11. הזירה האלקטורלית הלאומית
 12. המפלגות בזירה המקומית
 13. שיטות בחירת מנהיגים ותוצאותיהן
 14. שיטות בחירת מועמדים ותוצאותיהן
 15. פוליטיקה של הרפורמה של בחירת מועמדים
 16. חברות במפלגות בישראל
 17. גיוס פוליטי בישראל
 18. מימון מפלגות
 19. המפלגות בכנסת ובממשלה
 20. מפלגות ומדיניות
 21. המפלגה בתקשורת
 22. המפלגה ברשת
 23. פרסונליזציה של הפוליטיקה בישראל
 24. מערכת המפלגות
 25. האם שנת 1992 אמנם הייתה נקודת מפנה למפלגות בישראל?

חומר חובה לקריאה:

- קניג, עופר. 2013. "מצב המפלגות בישראל", בתוך גדעון רהט, שלומית ברנע, חן פרידברג ועופר קניג (עורכים), תיקון שיטת הממשל. ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה.
- Katz, Richard and Peter Mair. 1995. "Changing Models of Party Organization and Party Democracy: The Emergence of the Cartel Party", *Party Politics*, Vol. 1, No. 1, pp. 5-28.
- יעל ישי, "שיבתה של החברה האזרחית: מפלגות פוסט-קרטל בישראל", מדינה וחברה, כרך 1, גיליון 1, עמ' 11-30.
- Gunther, Richard and Larry Diamond. 2003. "Species of Political Parties: A New Typology," *Party Politics*, Vol. 9. No.2, pp. 167-199.

נויברגר, בנימין. 2001. "בין אידיאולוגיה וסוציולוגיה: המפלגות בישראל 1950-2000", מדינה וחברה, כרך 1, מס' 1, עמ' 79-87.

Barnea, Shlomit and Gideon Rahat. 2011. "Out with the Old, In with the New" *Party Politics*, Vol. 17, No. 3, pp. 303-320.

נויברגר, בנימין. 1997. המפלגות בישראל. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה [כל אחת קוראת על המפלגה אותה היא חוקרת].

גוטמן, עמנואל. 1998. "מוות ראוי או צפוי: גורלן של המפלגות", בדני קורן (עורך), קץ המפלגות. תל אביב: הקיבוץ המאוחד, עמ' 45-53.

קניג, עופר ואנה קנפלמן. 2013. "דעיכת המפלגות הגדולות: ישראל במבט השוואתי", בתוך גדעון רהט, שלומית ברנע, חן פרידברג ועופר קניג (עורכים), תיקון שיטת הממשל. ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה.

חוק המפלגות, התשנ"ב 1992
http://www.knesset.gov.il/elections16/heb/laws/party_law.htm

בנדור, אריאל. 1998. "מפלגות: העניין המשפטי", בדני קורן (עורך), קץ המפלגות. תל אביב: הקיבוץ המאוחד, עמ' 274-280.

קרמניצר, מרדכי. 2005. פסילת רשימות. נייר עמדה מס' 59, ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה.

נויברגר, בנימין. 1997. המפלגות בישראל. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 221-238.
Arian, Asher and Michal Shamir. 2008. "A Decade Later, the World had Changed, the Cleavage Structure Remained: Israel 1996-2006," *Party Politics*, Vol. 14, No. 6, pp. 685-705.

אריאן, אשר, רפאל ונטורה, מרק פול ואנדרה קראוול. 2010. "מצפן הבחירות: אפיון המפלגות ועמדות הבוחרים", באשר אריאן ומיכל שמיר (עורכים), הבחירות בישראל 2009. ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה, עמ' 367-398.

קניג, עופר, גדעון רהט וראובן חזן. 2004. "האימוץ והביטול של הבחירה הישירה לראשות הממשלה ותוצאותיהם הפוליטיות", באשר אריאן ומיכל שמיר (עורכים), הבחירות בישראל 2003, ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה, עמ' 90-53.

בריכטה, אברהם. 1998. "אל תזילו דמעה: היחלשות המפלגות בשלטון המקומי", בדני קורן (עורך), קץ המפלגות. תל אביב: הקיבוץ המאוחד, עמ' 263-273.

קניג, עופר. 2006. "בחירה והדחה של מנהיגי מפלגות", בתוך גדעון רהט (עורך), בחירת מועמדים בישראל: המצוי והרצוי, תל אביב: ספיר, 37-58.

Hazan, Reuven Y. and Gideon Rahat. 2006. "Candidate Selection," in Richard Katz and William Crotty (eds.), *Handbook of Party Politics*. London: Sage, pp. 109-121.

Barnea, Shlomit and Gideon Rahat. 2007. "Reforming Candidate Selection Methods:

A Three-Level Approach," Party Politics, Vol. 13, No. 3, pp. 375-394.

Kenig, Ofer, Michael Philippov and Gideon Rahat. Forthcoming. "Party Membership in Israel: An Overview," *Israel Studies Review*.

Rahat, Gideon and Reut Itzkovitch Malka. 2012. "Political Representation in Israel: Minority Sectors vs. Women," *Representation, Vol. 48, No. 3, pp. 307-319*.

הופנונג, מנחם, 1998. "המועמד, המשקיע והמצביע: מימון מפלגות ופריימריס בבחירות 1996", בדני קורן (עורך), קץ המפלגות. תל אביב: הקיבוץ המאוחד, עמ' 115-91.

איצקוביץ' ורע, רעות ואסף שפירא. 2013. "המפלגות בזירה הפרלמנטרית", בתוך גדעון רהט, שלומית ברנע, חן פרידברג ועופר קניג (עורכים), תיקון שיטת הממשל. ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה.

Kenig, Ofer and Shlomit Barnea. "The Selection of Ministers in Israel: Is the Prime Minister 'A Master of His Domain'?" *Israel Affairs, Vol. 15, No. 3, 2009, pp. 261-278*.

Hazan, Reuven Y. and Gideon Rahat.. 2010. "Israeli Political Parties and Settlements," in Cheryl A. Rubenberg (ed.), *Encyclopedia of the Israeli-Palestinian Conflict*. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers, pp. 684-691.

Rahat, Gideon and Tamir Sheafer. 2007. "The Personalization(s) of Politics: Israel 1949-2003," *Political Communication, Vol. 24, No. 1, pp. 65-80*.

אטמור, ניר ואסף סיאני, 2011. "אתרי מפלגות בבחירות 2009: מבט השוואתי", בתוך: ארז כהן ואזי לב-און (עורכים), טכנולוגיה חברה ופוליטיקה, תל אביב: האגודה הישראלית למדע המדינה, ע"מ 177-210.

Balmas, Meital, Gideon Rahat, Tamir Sheafer and Shaul Shenhav. Forthcoming. "Two Routes to Personalized Politics: Centralized and Decentralized Personalization," *Party Politics*.

נויברגר, בנימין. 1997. המפלגות בישראל. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 239-253.

Reuven Y. Hazan, "Party System Change in Israel, 1948-98: A Conceptual and Typological Border-Stretching of Europe?" in Paul Pennings and Jan-Erik Lane, (eds.) *Comparing Party System Change*, Routledge: London, 1998, pp.151-166.

חומר לקריאה נוספת:

אין

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 5 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 0 %
הגשת תרגילים 80 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 15 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות:
לסטודנטים:
הנוסח הסופי של הסילבוס של הקורס יוצג כשבוע לפני ראשית הלימודים.

תרגילים:

2. מקורות למחקר על מפלגות
משימת סטודנטים להגשה לשיעור הבא: הכיני רשימת מקורות העוסקים במפלגה שבחרת. כללי
ברשימה זו מקורות ראשוניים ומקורות משניים, בעברית ובאנגלית, כתובים ואלקטרוניים.

3. מהי מפלגה? הגישה הפונקציונלית

קניג, עופר. 2013. "מצב המפלגות בישראל", בתוך גדעון רהט, שלומית ברנע, חן פרידברג ועופר
קניג (עורכים), תיקון שיטת הממשל. ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה.

משימת סטודנטים להגשה ולדיון לשיעור זה: העריכי כיצד והאומנם המפלגה שבחרת מקיימת את
הפונקציות המיוחסות למפלגות ע"י קניג (לוח 5.1).

4. התפתחות המפלגות וסוגי מפלגות א
Katz, Richard and Peter Mair. 1995. "Changing Models of Party Organization and
Party Democracy: The Emergence of the Cartel Party", *Party Politics*, Vol. 1, No. 1,
pp. 5-28.
יעל ישי, "שיבתה של החברה האזרחית: מפלגות פוסט-קרטל בישראל", מדינה וחברה, כרך 1, גיליון 1,
עמ' 11-30; 11-30.
משימת הסטודנטים להגשה ולדיון לשיעור זה: לאיזה מן הסוגים המוצעים של מפלגות שייכת המפלגה
אותה את חוקרת? נמקי.

5. התפתחות המפלגות וסוגי מפלגות ב
Gunther, Richard and Larry Diamond. 2003. "Species of Political Parties: A New
Typology," *Party Politics*, Vol. 9. No.2, pp. 167-199.
נויברגר, בנימין. 2001. "בין אידיאולוגיה וסוציולוגיה: המפלגות בישראל 1950-2000", מדינה וחברה,

כרך 1, מס' 1; עמ' 79-87.

משימת הסטודנטים להגשה ולדיון לשיעור זה: לאיזה מן הסוגים המוצעים של מפלגות במאמרם של גנר ודיאמונד שייכת המפלגה אותה את חוקרת ומהו סיווגה לפי נויברגר? נמקי.

6. מהי מפלגה חדשה והגינאולוגיה של המפלגות בישראל
Barnea, Shlomit and Gideon Rahat. 2011. "‘Out with the Old, In with the
“New”' What Constitutes a New Party?” Party Politics, Vol. 17, No. 3, pp.
303-320.

נויברגר, בנימין. 1997. המפלגות בישראל. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה [כל אחת קוראת על
המפלגה אותה היא חוקרת].

משימת סטודנטים להגשה ולדיון לשיעור זה: קבעי את תאריך הלידה של המפלגה שאותה את חוקרת
-- נמקי את קביעתך בהתאם למאמר או הציעי אמות מידה אחרות. כמו כן עמדי על גלגוליה מאז
הקמתה.

7. מפלגות יורדות או מסתגלות?

גוטמן, עמנואל. 1998. "מוות ראוי או צפוי: גורלן של המפלגות," בדני קורן (עורך), קץ המפלגות. תל
אביב: הקיבוץ המאוחד, עמ' 45-53.

קניג, עופר ואנה קנפלמן. 2013. "דעיכת המפלגות הגדולות: ישראל במבט השוואתי," בתוך גדעון
רהט, שלומית ברנע, חן פרידברג ועופר קניג (עורכים), תיקון שיטת הממשל. ירושלים: המכון הישראלי
לדמוקרטיה.

משימת סטודנטים להגשה ולדיון לשיעור זה: האם המפלגה אותה את חוקרת נמצאת בירידה או שהיא
מסתגלת?

8. המסגרת החוקית

חוק המפלגות, התשנ"ב 1992
http://www.knesset.gov.il/elections16/heb/laws/party_law.htm

בנדור, אריאל. 1998. "מפלגות: העניין המשפטי," בדני קורן (עורך), קץ המפלגות. תל אביב: הקיבוץ
המאוחד, עמ' 274-280.

קרמניצר, מרדכי. 2005. פסילת רשימות. נייר עמדה מס' 59, ירושלים: המכון הישראלי
לדמוקרטיה.

משימת סטודנטים להגשה ולדיון לשיעור זה: האם המפלגה אותה את חוקרת עומדת בתנאי החוק
לרישום מפלגה? אילו חלקים של חוק המפלגות רלוונטיים למפלגה ואילו לא?

9. המסגרת הפורמלית המפלגתית

כל אחת קוראת את תקנון המפלגה שלה (נכון לעת הזו)

נוברגר, בנימין. 1997. המפלגות בישראל. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 221-238.

משימת סטודנטים להגשה ולדיון לשיעור זה: נסי למפות בשרטוט בן עמוד אחד את המבנה הפורמלי של המפלגה אותה את חוקרת.

10. מיפוי האידיאולוגיה המפלגתית

כל אחת קוראת ומשווה את מצעי המפלגה שאותה היא חוקרת לפחות בשתי נקודות זמן המרוחקות ביותר ככל האפשר.

משימת סטודנטים להגשה ולדיון לשיעור זה: מפי את עיקרי תפיסות המפלגה לפי הבחנות מקובלות של שמאל וימין וכן שינויים מרכזים שחלו בו לאורך זמן.

11. הזירה האלקטורלית הלאומית

Arian, Asher and Michal Shamir. 2008. "A Decade Later, the World had Changed, the Cleavage Structure Remained: Israel 1996-2006," *Party Politics*, Vol. 14, No. 6, pp. 685-705.

אריאן, אשר, רפאל ונטורה, מרק פול ואנדרה קראוול. 2010. "מצפן הבחירות: אפיון המפלגות ועמדות הבוחרים," באשר אריאן ומיכל שמיר (עורכים), הבחירות בישראל 2009. ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה, עמ' 367-398.

קניג, עופר, גדעון רהט וראובן חזן, 2004. "האימוץ והביטול של הבחירה הישירה לראשות הממשלה ותוצאותיהם הפוליטיות," באשר אריאן ומיכל שמיר (עורכים), הבחירות בישראל 2003, ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה, עמ' 90-53.

משימת סטודנטים להגשה ולדיון לשיעור זה: כל אחת מציגה את ההתפתחויות הנוגעות למפלגתה על בסיס תוצאות הבחירות הכלליות מאז 1992, מאמרים רלוונטיים ותוך התייחסות למאמר של שמיר ואריאן וקניג ואח'.

12. המפלגות בזירה המקומית

בריכטה, אברהם. 1998. "אל תזילו דמעה: היחלשות המפלגות בשלטון המקומי," בדני קורן (עורך), קץ המפלגות. תל אביב: הקיבוץ המאוחד, עמ' 263-273.

משימת סטודנטים להגשה ולדיון לשיעור זה: כל אחת מציגה את ההתפתחויות הנוגעות למפלגתה על בסיס תוצאות הבחירות המקומיות מאז 1992, ותוך התייחסות למאמר של בריכטה.

13. שיטות בחירת מנהיגים ותוצאותיהן

קניג, עופר. 2006. "בחירה והדחה של מנהיגי מפלגות," בתוך גדעון רהט (עורך), בחירת מועמדים בישראל: המצוי והרצוי, תל אביב: ספיר, 37-58.

משימת סטודנטים להגשה ולדיון לשיעור זה: הגדיר את מרכיבי שיטת בחירת המנהיג במפלגה אותה את חוקרת ואת השינויים שחלו בה מאז שנת 1992.

14. שיטות בחירת מועמדים ותוצאותיהן

Hazan, Reuven Y. and Gideon Rahat. 2006. "Candidate Selection," in Richard Katz and William Crotty (eds.), *Handbook of Party Politics*. London: Sage, pp. 109-121.

משימת סטודנטים להגשה ולדיון לשיעור זה: הגדיר את מרכיבי שיטת בחירת המועמדים במפלגה אותה את חוקרת ואת השינויים שחלו בה מאז שנת 1992.

15. פוליטיקה של הרפורמה של בחירת מועמדים

Barnea, Shlomit and Gideon Rahat. 2007. "Reforming Candidate Selection Methods: A Three-Level Approach," *Party Politics*, Vol. 13, No. 3, pp. 375-394.

משימת סטודנטים להגשה ולדיון לשיעור זה: השתמשי במאמר כדי להסביר את השינויים/העדר השינויים בדפוסי בחירת המנהיג והמועמדים במפלגה אותה את חוקרת מאז 1992.

16. חברות במפלגות בישראל

Kenig, Ofer, Michael Philippov and Gideon Rahat. Forthcoming. "Party Membership in Israel: An Overview," *Israel Studies Review*.

משימת סטודנטים להגשה ולדיון לשיעור זה: הציג נתונים וניתוח של חברי המפלגה אותה את חוקרת, בהתייחס לדפוסים המוצגים בידי קניג, פיליפוב ורהט.

17. גיוס פוליטי בישראל

Rahat, Gideon and Reut Itzkovitch Malka. 2012. "Political Representation in Israel: Minority Sectors vs. Women," *Representation*, Vol. 48, No. 3, pp. 307-319.

משימת סטודנטים להגשה ולדיון לשיעור זה: הציג נתונים וניתוח דמוגרפי של נציגי המפלגה אותה את חוקרת לפי החתכים והמדדים המוצגים במאמרים של רהט ואיצקוביץ' & מלכה.

18. מימון מפלגות

כל אחת בודקת דוחות שעסקו במימון מפלגות ובחירות פנימיות במפלגה אותה היא חוקרת

הופננונג, מנחם, 1998. "המועמד, המשקיע והמצביע: מימון מפלגות ופריימריס בבחירות 1996,"

בדני קורן (עורך), קץ המפלגות. תל אביב: הקיבוץ המאוחד, עמ' 115-91.

משימת סטודנטים להגשה ולדיון לשיעור זה: האם ובאיזה אופן תקפות הטענות שמציג הופננונג לגבי המפלגה אותה את חוקרת?

19. המפלגות בכנסת ובממשלה

איצקוביץ' ופירא. 2013. "המפלגות בזירה הפרלמנטרית", בתוך גדעון רהט, שלומית ברנע, חן פרידברג ועופר קניג (עורכים), תיקון שיטת הממשל. ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה.

Kenig, Ofer and Shlomit Barnea. "The Selection of Ministers in Israel: Is the Prime Minister &A Master of His Domain&A?" *Israel Affairs*, Vol. 15, No. 3, 2009, pp. 261-278.

משימת סטודנטים להגשה ולדיון לשיעור זה: מהי רמת הלכידות במפלגה אותה את חוקרת? האם ובאיזה אופן ממונים השרים במפלגה אותה את חוקרת?

20. מפלגות ומדיניות

Hazan, Reuven Y. and Gideon Rahat.. 2010. "Israeli Political Parties and Settlements," in Cheryl A. Rubenberg (ed.), *Encyclopedia of the Israeli-Palestinian Conflict*. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers, pp. 684-691.

משימת סטודנטים להגשה ולדיון לשיעור זה: מהו תפקיד הארגון המפלגתי של המפלגה אותה את חוקרת בקביעת מדיניות? מהי השפעת המפלגה על מדיניות הממשלה?

21. המפלגה בתקשורת

Rahat, Gideon and Tamir Sheafer. 2007. "The Personalization(s) of Politics: Israel 1949-2003," *Political Communication*, Vol. 24, No. 1, pp. 65-80.

משימת סטודנטים להגשה ולדיון לשיעור זה: אתרי את עשרת האזכורים האחרונים של המפלגה אותה את חוקרת בתקשורת ועמדי על אופי הסיקור (פרסונלי, מפלגתי או מעורב). המפלגה ברשת

22. המפלגה ברשת
אטמור, ניר ואסף סיאני, 2011. "אתרי מפלגות בבחירות 2009: מבט השוואתי", בתוך: ארז כהן ואזי לב-און (עורכים), טכנולוגיה חברה ופוליטיקה, תל אביב: האגודה הישראלית למדע המדינה, ע"מ 177-210.

משימת סטודנטים להגשה ולדיון לשיעור זה: נתחי את אתר האינטרנט של המפלגה אותה את חוקרת בהתאם למאמרם של אטמור וסיאני.

23. פרסונליזציה של הפוליטיקה בישראל

Balmas, Meital, Gideon Rahat, Tamir Sheafer and Shaul Shenhav. Forthcoming.
"Two Routes to Personalized Politics: Centralized and Decentralized
Personalization," *Party Politics*.

משימת סטודנטים להגשה ולדיון לשיעור זה: איזה תהליך פרסונליזציה (ריכוזית ו/או מבזרת) ניכר
במפלגה אותה את חוקרת, אם בכלל?

24. מערכת המפלגות

נויברגר, בנימין. 1997. המפלגות בישראל. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 239-253.

Reuven Y. Hazan, "Party System Change in Israel, 1948-98: A Conceptual and
Typological Border-Stretching of Europe?" in Paul Pennings and Jan-Erik Lane,
(eds.) *Comparing Party System Change*, Routledge: London, 1998, pp.151-16

משימת סטודנטים להגשה ולדיון לשיעור זה: היכן ממוקמת המפלגה אותה את חוקרת במערכת
המפלגות מאז 1992 (ציני אם היו תזוזות)? האם מיקומה מסייע לה לחזק את השפעתה או מחליש
אותה?

25. האם שנת 1992 אמנם הייתה נקודת מפנה למפלגות בישראל?

משימת סטודנטים להגשה ולדיון לשיעור זה: האם שנת 1992 הייתה נקודת מפנה למפלגתך?